

VAN BOTERBERG TOT SUPERHEFFING**1994**

Jaar	Melkveehouders / koeien	Melkkoeien x 1000	Melk/vet /eiwit gem. / koe	Melkgeld cent/kg.	Melk Mln. kg	Kaas ¹⁾ mln. kg.	Boter ¹⁾ mln. kg.	Boterberg mln. kg.	M-Melkp. mln. kg

1) Productie / consumptie / export

1994									258
1994-01-04	ZZNB	PZ. Schelhaas: ‘Duizenden arbeidsplaatsen in zuivelindustrie bedreigd’							
1994-01-05	PZC	PZ. Schelhaas: (aanvulling) landbouw wordt verwaarloosd							
1994-01-06	NvhN	INGEZONDEN: tegen gebruik van melkrobot							nw
1994-01-14	LC	Voorz. Frico-Domo wil opheffing van Zuivelbureau							nw
1994-01-22	NvhN	Boeren boos over melkcompromis met Italië en Spanje							
1994-01-24	LC	10 jaar superheffing: Zegeningen, ex-boeren miljonair							
1994-03-05	LC	<i>Kaf en Koren:</i> Over superheffing ‘gesleep met melk, melk- en koetoerisme’							
1994-04-21	VK	PZ.: ‘Het Produktschap voor Zuivel is tegen het herverdelen van melk....’							
1994-05-11	GC	Superheffing werpt vruchten af							
1994-05-14	NvhN	Jubileum zonder feest 10 jaar superheffing							
1994-09-09	PZC	Produktschap voor Zuivel blijft zelfstandig							
1994-10-08	LC	KAF en KOREN Melkrobot bestaat 10 jaar – koe wil niet!							nw
1994-11-02	LC	‘Prijs melkquoom wordt helft lager’							
1994-11-22	NvhN	Ingezonden: 'Superheffing'							

1994

Zierikzeesche Nieuwsbode, 1994-01-04

Volgens *Produktschap voor Zuivel*:

Duizenden arbeidsplaatsen in zuivelindustrie bedreigd

DEN HAAG - In de Nederlandse zuivel verdwijnen de komende jaren duizenden banen. Dat voorspelt het *Produktschap voor Zuivel*. Volgens voorzitter H. Schelhaas is er zowel in de primaire als in de verwerkende sector sprake van een aanzienlijk afname in werkgelegenheid. Schelhaas zei dat vandaag, dinsdag, in Den Haag bij zijn traditionele nieuwjaarstoespraak.

De zuivelvoorman baseert zich onder meer op aangekondigde saneringen in de sector. Die kosten ten minste 2000 arbeidsplaatsen. Daarnaast kost het Gatt-akkoord circa 500 arbeidsplaatsen, omdat de gesubsidieerde export van kaas terug moet. Daarmee zal het aantal arbeidsplaatsen in de zuivel ver beneden de 16.000 komen, zo verwacht Schelhaas. Dat is nog niet alles. „Het belangrijkste deel van het werkgelegenheidsverlies laat zich echter verklaren uit de doorzettende trend naar schaalvergroting.”

Ook voor de boeren heeft de schaalvergroting gevolgen. Het aantal melkveehouders nam in 1993 af met 2500, een daling van zes procent. In 1992 daalde het aantal nog met 2000. Momenteel telt Nederland ruim 40.000 melkveebedrijven. Tien jaar geleden waren dat er ruim 20.000 meer. Schelhaas verwacht dat er in 2005 nog slechts 26.000 bedrijven over zullen zijn.

Die zullen met minder koeien verhoudingsgewijs meer produceren. Tien jaar geleden telde Nederland nog 2,5 miljoen melkkoeien. In 2005 is dat naar verwachting nog slechts de helft. Produceerde een koe in 1983 per jaar nog 5600 kg melk, haar afstammeling zal in 2005 jaarlijks 8500 kg produceren, Schelhaas vindt dat Nederland te gemakkelijk besluit goede landbouwgrond om te zetten in natuurgebied. Volgens hem zal het overheidsbeleid op het terrein van natuur, milieu en ruimtelijke ordening meer invloed hebben op de melkproductie dan de invoering van de zuivelquota in 1983. „Het verlies van honderd hectare landbouwgrond betekent het verlies van dertien arbeidsplaatsen.”

De Nederlandse zuivel heeft vergeleken met andere agrarische sectoren een redelijk goed jaar achter de rug. Ook voor de komende jaren wordt, ondanks een wat lagere melkprijs, geen crisis verwacht.

De exportwaarde was vorig jaar met 6,5 miljard gulden enkele procenten hoger dan in 1992. Meer dan de helft van de export bestaat uit kaas. Vorig jaar werd in totaal 500.000 ton uitgevoerd; een nieuw record.

Schelhaas: landbouw wordt verwaarloosd

SCHEVENINGEN (NPA) - Nederland is hard op weg de landbouw te verwaarlozen, een sector waar men elders in de wereld met afgunst naar kijkt. Het wordt hoog tijd dat ons land zuiniger wordt op zijn boeren en ze de eer geeft die ze toekomt. Harm Schelhaas, voorzitter van het *Produktschap voor Zuivel*, stak de boeren dinsdagmiddag in Scheveningen met deze boodschap een hart onder de riem. Volgens Schelhaas voelen rijk, provincies en gemeenten zich vrij de positie van de landbouw aan te tasten. Vorig jaar hebben 2500 melkveehouders hun bedrijf beëindigd. 500 meer dan in 1992. Het totale aantal is daarmee gedaald tot 40.500, een inkrimping met eenderde in tien jaar. In 2005 zullen er nog 26.000 over zijn, verwacht het produktschap.

Zeker in vanouds belangrijke melkgebieden dreigt de boer letterlijk terrein te verliezen. Sinds de invoering van de superheffing in 1983 is het aantal melkkoeien met dertig procent (750.000 stuks) verminderd. Er zijn nu nog 1,75 miljoen melkkoeien. In 2005 zullen dat er nog 1,25 miljoen zijn, de helft van het aantal van 1983.

De zuivelindustrie had vorig jaar een omzet van 10.9 miljard gulden, zo maakte het Produktschap bekend. Daarmee werd het hoge niveau van 1992 nagenoeg benaderd. De exportwaarde was 6,5 miljard gulden. Dat was 2,7 procent meer dan een jaar eerder.

De werkgelegenheid in de zuivel daalde door concentraties en reorganisaties sterk. Begin vorig jaar waren er nog ruim 18.000 mensen werkzaam in de zuivel. Als alle saneringen zijn uitgevoerd en het GATT-akkoord is gerealiseerd (ten koste van 500 banen), zal het aantal onder de 16.000 zijn gedaald.

Schelhaas voorziet dat de zuivelindustrie door het GATT-akkoord enkele procenten afzet zal moeten inleveren. Nederland heeft echter een voorsprong op de andere Europese landen. Met toenemende concurrentie van landen buiten de **Europese Unie** (EU) moet rekening worden gehouden.

Schelhaas denkt dat de melkprijs onder druk komt te staan, maar van een crisis zoals bij de akkerbouw, de varkenshouderij en de tuinbouw zal geen sprake zijn. De boeren zullen over het afgelopen jaar een iets lagere melkprijs ontvangen dan in 1992. Ook dit jaar zal dat door het GATT-akkoord in de eerste maanden het geval zijn.

Nieuwsblad vh Noorden 1994-01-06

INGEZONDEN: 'Melkrobot'

Graag wou ik reageren op boeren die een melkrobot aangeschaft hebben. Zelf melk ik 7 dagen in de week: 2x dag en in het weekend 4x/dag en dan bij twee boeren. Melken beschouw ik als een eer en zou het moeilijk uit handen kunnen' geven. Maar als ik het al uit handen geef dan wel aan iemand met verstand van melken en dan zeker niet aan een robot. Want als je boer wilt zijn dan betekent dat, dat je 24 uur/dag/7 dagen in de week met je koeien bezig moet zijn.

Je moet ze helemaal verzorgen en daar hoort melken ook bij, vooral melken, want daar verdien je je geld mee!

Een boer met robot zal sneller het contact met z'n veestapel verliezen! Daar komt bij hij zal nooit 100% vrij zijn van het melken! Stel, hij heeft een vaars die de looproute nog moet leren lopen en dan ook nog gemolken moet willen worden. Want geloof me, er zitten aparte gasten tussen hoor, tjemig. Vooral in de zomerperiode als het druk is, zal hij minder aandacht schenken aan de koeien, omdat hij dan 24 uur onafgebroken op de trekker zit.

Melken is dan voor mij een ideale afwisseling en voorkomt stress bij mij. Minder contact betekent ook minder controle op zieke koeien en tochtige koeien. Stel hij heeft een koe met uierontsteking en ziet dat pas de volgende dag op de uitdraai, dat kan al te laat zijn. Of dat kan al te laat zijn, dat is al te laat, veel te laat! En neem nou een tochtige koe die er al lang bij had moeten, ziet hij ze wel?

Verder wil ik het welzijn van de koeien ter sprake brengen. Die moeten jaar in jaar uit 24 uur/dag binnen blijven, want ze kunnen niet elke keer van het land naar de stal lopen. Probeer zelf maar eens een paar dagen binnen te blijven in één ruimte, lukt je niet. Ikzelf hou het voorlopig op het traditionele twee keer daags melken. En als je niet van melken houdt, moet je geen boer worden!

TEN POST, HARRIE SCHUUR

Nieuwsblad vh Noorden 1994-01-14

Voorzitter Friesland-Frico-Domo wil van Zuivelbureau af

MARUM - Bestuursvoorzitter A. Aalberts van de zuivelgigant *Friesland Frico Domo* (FFD) vindt dat het *Nederlands Zuivelbureau* kan worden opgeheven. Hij zei dat gisteren tijdens de jongerendag van *Friesland Frico Domo* in Marum. Aalberts heeft het geloof in collectieve reclames voor bij voorbeeld melk of kaas verloren en wil liever de boer op met zijn eigen producten.

Het *Nederlands Zuivelbureau*, dat in 1950 door de zuivelindustrie in het leven is geroepen, verzorgt onder meer reclamecampagnes voor de melkproducten van de gehele sector. Bekend zijn de slogans 'melk, de witte motor' en 'kaas uit het vuistje'. Aalberts vindt dat het bureau wel goed werk levert, maar liet daar direct op volgen dat de medewerkers van het Zuivelbureau geen produktiekosten hoeven op te brengen of melk hoeven te verkopen. "Gedwongen collectiviteit zal verdwijnen, iedereen zal zijn eigen broek moeten ophouden."

Directeur A.J. Schelvinck van het Zuivelbureau voelde zich in een eerste reactie overvallen door de uitspraak van Aalberta. „Dit is totaal nieuw voor mij. Het is een individuele uitspraak, want van alle mensen van Friesland Frico Domo die in het bestuur en commissies zitten, heb ik nog nooit iets gehoord.”

Bij het Zuivelbureau in Rijswijk werken 140 personen. Veehouders betalen 18 miljoen gulden per jaar aan de organisatie van het Zuivelbureau. Concerndirecteur G. Stolk van Consumentenproducten Friesland Frico Domo spoorde de aanwezige jonge boeren aan dat geld binnen de eigen organisatie te houden voor reclamedoelinden. Stolk wees er op dat de consumptie

van bier hoger is dan die van melk. Wat hem betreft kunnen de reclamecampagnes van het Zuivelbureau tot het verleden behoren.

Nieuwsblad van het Noorden, 1994-01-22

Boeren boos over melkcompromis

DEN HAAG - Nederlandse melkveehouders zullen een 'zeer onbevredigd gevoel' overhouden aan de verlaging van de boete voor Italië en Spanje. Dat zegt voorzitter Gerard Doornbos van de Nederlandse landbouworganisaties. Ook landbouwminister Van Aartsen heeft geschokt gereageerd op het Brusselse compromis.

De Europese Unie besloot gisteren de boete voor de twee landen wegens overschrijding van de nationale melkquota met 1,2 miljard ecu te verlagen. Doornbos spreekt van "een belachelijke vertoning, die kenmerkend is voor de huidige Brusselse politiek".

Doornbos zegt overigens wel begrip te hebben voor de Nederlandse regering die zich uiteindelijk neerlegde bij het Brusselse compromis. "Je kunt je afvragen wat het voor zin heeft voet bij stuk te houden, als er toch geen winst te behalen is. Mijn ergernis richt zich vooral op Italië en Spanje. En op de overige lidstaten die zo gemakkelijk akkoord zijn gegaan." Landbouwminister Van Aartsen is niet minder verontwaardigd. „Het is schokkend te moeten constateren dat slecht gedrag wordt beloond”, zo laat hij weten via zijn woordvoerder. Volgens het ministerie heeft Nederland tot het laatste moment principieel bezwaar gemaakt. „Helaas bleek dat er een meerderheid binnen de Europese Unie voorstander was van het compromis.”

Van Aartsen verzekerde de Tweede Kamer donderdag nog dat Nederland niet zou instemmen met het compromis. Desnoods zou Den Haag zich laten overstemmen, aldus de minister. Zover is het in Brussel echter niet gekomen. De Duitse voorzitter heeft eenvoudigweg geconstateerd dat er een meerderheid bestond voor het compromis. De *Nederlandse Zuivel Organisatie* (NZO) suggereerde onlangs dat Den Haag naar het Europese Hof moet stappen als het tot een boeteverlaging voor Italië en Spanje zou komen. Nederlandse melkveehouders hebben de afgelopen jaren in totaal 23 miljoen gulden aan superheffing betaald wegens quotumoverschrijding.¹ Volgens het ministerie van landbouw is de gang naar het Hof echter niet mogelijk. De superheffing is geïnd conform de Europese regels en derhalve juridisch niet aanvechtbaar, aldus het ministerie.

---

1 Afgelopen Jaren 23 miljoen! Moet veel meer zijn. (ZHN.)

Tien jaar superheffing

Zegeningen superheffing: ex-boeren miljonair

Door Kees van Oosten

EMMELOORD-„De superheffing is een zegen geweest. De melkveehouderij heeft daardoor haar eigen warme sanering betaald. Een aantal veehouders heeft er een flink kapitaal aan overgehouden. Velen zijn zelfs miljonair geworden.” Tien jaar na dato telt de bedrijfstak haar zegeningen. Hoewel zowel het aantal veehouders als koeien drastisch is afgenomen, is het inkomen nog nooit zo hoog geweest. Vorig jaar, toen de landbouwvoormannen gewag maakten van barre tijden in de agrarische sector, bedroeg het gemiddelde bedrijfsinkomen nog f70.000, met uitschieters naar boven en beneden.

Chris van der Slikke (46) blikt in z'n kantoor in Emmeloord terug op de superheffing en kijkt vooruit: „De ‘warme’ sanering zal doorgaan. Daar hoeven we niet al te zielig over te doen. Veehouders die er mee willen stoppen, worden niet met een fooi afscheept.”

De zekerheid van een baan als secretaris bij de CBTB ruilde Van der Slikke in voor de dynamiek van het ondernemerschap. Sinds enkele jaren is hij directeur van Platteland Vastgoed BV in Emmeloord, makelaars en taxateurs in agrarisch onroerend goed. De BV telt inmiddels acht werknemers. De handel in melkquota is een van de meest lucratieve bezigheden van de BV, die, tegen een bepaalde provisie, vraag en aanbod bij elkaar brengt. En dan te bedenken dat bij de invoering van de quota door zwartkijkers het einde van de melkveehouderij werd voorspeld.

„De superheffing is onder dwang van de omstandigheden tot stand gekomen. Er moest iets gebeuren. De overschotten rezen de pan uit en de financiering hiervan kostte de Europese Gemeenschap handenvol geld. Kortom: pijnlijke maatregelen waren noodzakelijk.”

Door het toekennen van melkquota kan de produktie worden beperkt. Tegenover die beperking staat de garantie van een vastgestelde prijs. Het inkomen van de melkveehouder staat daarmee grotendeels vast. „Ik mag het eigenlijk niet hardop zeggen, maar een melkveehouder in de Europese Unie heeft dezelfde zekerheid als een goedbetaalde ambtenaar”, vergelijkt Van der Slikke.

Die prijsgarantie staat borg voor een goudomrande toekomst. Niet alleen voor de ‘zittende’, maar ook voor de vertrekkende agrariërs. De destijds individueel toegewezen quota zijn letterlijk goud waard. Een melkveehouder die wil uitbreiden, is bij een groter quotum verzekerd van een dito hogere omzet. En dus is hij bereid om flink in de buidel te tasten voor een uitbreiding van z'n quotum. Zo ontstond een levendige handel in quota.

Op dit moment wordt er voor een kilo melk gemiddeld, afhankelijk van het vetgehalte, ruim f4 betaald. Dat betekent dus dat een boer met een betrekkelijk klein quotum, zeg 200.000 liter als equivalent van zo'n 35 koeien, bij verkoop zo'n acht ton 'beurt'. Grotere 'jongens' mogen zich zelfs miljonair noemen. Daar komt nog bij dat de grond en de boerderij gewoon ter beschikking blijven van de verkoper. Bovendien zijn dergelijke transacties fiscaal aantrekkelijk.

De politiek, en niet langer het vrije spel der maatschappelijke krachten, bepaalt de toekomst van de melkveehouderij. Dat lijkt voor de veehouders gunstig uit te pakken, alle aversie tegen bureaucratie en regelzucht ten spijt. „De politiek bepaalt de hoogte van de melkprijs. Dat heeft niks meer met de markt te maken. Persoonlijk denk ik dat de macht van Duitsland en Frankrijk binnen de Europese Unie (EU) zo groot is, dat de melkprijs overeind blijft en rond de 80, 85 cent blijft hangen. Dat is een mooie basis voor een gezonde bedrijfsvoering”, oordeelt Van der Slikke.

Gaat het de veehouders naar den vleze, in de rest van de landbouw is het huilen met de pet op. In de akkerbouw, de fruitteelt, de tuinbouw en de varkenshouderij dreigt een ijsskoude in plaats van een warme sanering. Uitgerekend in de sectoren waar de alom bejubelde vrije markteconomie van toepassing is en dus de wet van vraag en aanbod geldt, staan velen op het punt te bezwijken onder de schuldenlast en/of lage prijzen.

In de akkerbouw dient volgens Van der Slikke de onafgebroken stroom van onheilstijdingen ook enigszins gerelativeerd te worden. De prijsvorming van de vrije produkten is weliswaar slecht, daar staat tegenover dat de EU voor graan en bieten toch een bodem in de markt heeft gelegd. „Het eerste wat ze bij een eventuele koop van een akkerbouwbedrijf vragen, is of er een bietenquota op zit. Dan ben je van een zeker inkomen verzekerd. En dat vertaalt zich meteen in een hoger bod.”

Leeuwarder Courant, 1994-03-05

ook MAP De Veemarkt

Hé, al een ladewagen, het gras groeit zeker vroeg dit jaar

Over ‘gesleep’ met melk: *melk- en koetourisme*

DE WONDEREN zijn de wereld nog niet uit. Het ijs is nauwelijks uit de sloten of de ladewagens, die tot doel hebben gras te vervoeren, rijden al weer door de dreven. Je komt ze steeds vaker tegen deze dagen, terwijl er in de verste verte nog geen sprietje groen is te ontwaren. Ook andere vervoermiddelen zie je veelvuldig op ‘s Heeren wegen. Paardetrailers, veewagens en zelfs zwaar in het gat hangende luxe wagens rijden af en aan. Dat alles vanwege de melkquotering.

De melkveehouders schuwen middelen noch creativiteit om aan de dure superheffing te ontkomen. In tal van overdekte wagens worden weidetankjes verstopt ten gerieve van het melktoerisme. Laatst reed er zelfs een boer met zo’n tankje op een open wagen over de weg. Over het tankje was een oud vloerkleed gedrapeerd. Opdat het maar niet zou opvallen.

Melktoerisme mag niet, maar is financieel wel erg aantrekkelijk. De boer die boven zijn quantum dreigt uit te komen, zoekt een collega die het net niet vol kan melken. Onderling proberen zij de zaak glad te strijken door melk van de een naar de andere te brengen.

Veelal werpen veehandelaren zich op als tussenpersoon. De koopman weet wie met zijn melk in zijn maag zit en wie een tekort heeft. Voor een paar cent per kilogram regelt hij het zaakje. De boer die te veel melk heeft, ontloopt op die manier een boete van 115 procent van de

melkprijs, de boer die nog ruimte heeft in de tank, ontvangt een leuk prijsje. Hij hoeft er alleen de deur van het tanklokaal voor te openen.

In Friesland gaat het verhaal van een boer die een klein quotum heeft dat hij met opzet op geen stukken na volmelkt. Dat laat hij aan de overschrijders van het quotum over. De man kan het nooit gemakkelijker en sneller verdienen. Hij betaalt een kwartje de liter en ontvangt tachtig cent van de fabriek. Dat is pas marktgericht beleid.

Er zijn nog andere methoden om de superheffing te ontlopen. Je ‘verkoopt’ zogenaamd een deel van je koeien aan een boer die zijn quotum niet vol kan melken. *Koe-toerisme* heet dat. Die manier is een tijdje populair geweest. Dat toerisme kan echter leiden tot ziekte onder de eigen veestapel. Geert Benedictus, de directeur van de *Gezondheidsdienst voor Dieren in Drachten*, heeft ernstig tegen deze manier van verevening van het quotum gewaarschuwd. Zijn woorden waren niet aan dovemansoren gericht. Koe-toerisme komt nog maar zelden voor.

De zuivelfabrieken proberen ook een steentje bij te dragen. Zij hebben de actie ‘paashaas’ op het programma. Boeren kunnen net voor het aflopen van het melkprijsjaar in april de fabriek vragen de laatste tank niet in het oude, maar net in het nieuwe melkprijsjaar te legen. Dat biedt enig soulaas.

Dit jaar hebben de boeren, die met hun quotum omhoog zitten, wat meer ruimte gekregen dan andere jaren. Ze mogen van minister Bukman 0,6 procent boven hun quotum uitkomen. Bovendien rekenen de meesten toch al op een procentje meer, omdat er bij de fabriek altijd boeren zijn die tot de onderschrijders behoren.

Het onderling regelen is verboden. De *Beschikking Superheffing* laat daar weinig onduidelijkheid over bestaan. Ogenschijnlijk is het een onzinnige dwangmaatregel. Als boeren onderling het volmelken van hun quotum ritselen, wordt het nationale quotum niet overschreden. Ze ontlopen alleen de boete.

Sinds de quotering in 1983 is ingevoerd, heeft de Nederlandse veehouderij al f 1 miljard aan superheffing betaald. Dat geld blijft nu op de boerderij. Goed voor investeringen.

Het verbod voor de boeren om de zaken onderling even op elkaar af te stemmen is ingevoerd om de controlemogelijkheden overeind te houden. Je mist de greep op de zaak als je er de hand mee licht, aldus het *Produktschap voor Zuivel*. De mogelijkheid om melk van overschrijders naar het buitenland te transporteren wordt door die strenge aanpak voorkomen.

Het produktschap biedt enig soulaas door de leasecontracten op 1 januari te laten aflopen. Doe dat op 1 maart, zeggen de boeren, dan hebben we wat meer speling. Het produktschap komt met het argument dat de administratie van het leasen dan onder druk komt te staan.

Het schap heeft het verschuiven van die datum overigens wel in overweging genomen. Tot dusver heeft Brussel dat verboden. Waarom? Een woordvoerder van het *Produktschap voor Zuivel*: „Dat is moeilijk te beargumenteren. Brussel is daar niet duidelijk, over. De druk om het leasen te verruimen is er overigens nog steeds”.

Met deze vage hoop moeten de boeren het doen. In het recente verleden hebben de landbouworganisaties pogingen in het werk gesteld boeren meer ruimte te geven. Ze hebben gepleit voor een rekening-courant-systeem.

Wanneer de boer het ene jaar wat boven zijn quotum uitkomt, zou hij die overschrijding het volgend jaar moeten inleveren. Dat is afgeketst. Eveneens is dat het geval geweest met het inbouwen van een spelingstermijn van veertien dagen na het melkprijsjaar.

Een ding is zeker. Nederland voert de regels rond de melkquotering perfect uit. Op zich is daar niets op tegen, ware het niet dat in andere landen steeds gaten in het systeem worden bedacht die niet door sancties worden gedicht. Dat wekt wrevel.

Dat ongenoegen wordt gevoed door tal van andere maatregelen, waaraan boeren hier wel en in andere landen niet hoeven te voldoen. Op die manier wordt de creativiteit van de boeren geprikkeld, op die manier blijven er ladewagens rijden in een grasloos tijdperk. Met de steeds aanwezige dreiging van een ingrijpende AID.

WILLEM STEGENGA

De Volkskrant, 1994-04-21 ²

Het *Produktschap voor Zuivel* is tegen een herverdeling van de melk..

Van onze verslaggever

AMSTERDAM

...quota over de Nederlandse boeren. Het idee om de melkquota opnieuw te verdelen wordt op dit moment uitgewerkt door het Landbouw Economisch Instituut. Voorzitter H. Schelhaas van het Produktschap Zuivel denkt echter dat het idee praktisch onuitvoerbaar is.

Schelhaas zei dat woensdag tijdens een bestuursvergadering van het Produktschap, waar hij nog eens zijn licht deed schijnen over tien jaar melkquotering. Volgens hem is de melkquotering een zegen geweest voor de zuivelsector, en mag de quotering ook zeker niet worden afgeschaft. Het idee dat de Nederlandse zuivel zou kunnen expanderen ten koste van melkveehouders in andere landen, wijst hij af. 'Dan hebben we eerst een kans op het faillissement. Als de quotering wegvalt, krijgen we toestanden als in de akkerbouw.'

Voor jonge boeren is de aanschaf van melkquotum een zeer zware investering. Juist in die kringen is daarom de roep te horen dat de quota moeten worden herverdeeld. Het LEI werkt aan een plan waarbij de boeren een flink deel van hun quota in een nationale pot storten, die dan vervolgens opnieuw worden uitgedeeld. Schelhaas vindt niet alleen 'praktisch moeilijk uitvoerbaar' maar ook 'niet erg nodig'. De kosten van het quotum zijn geen produktiekosten, vindt hij, maar zijn het bewijs dat de boeren vertrouwen hebben in de toekomst.

---

2 Bron: Volkskrant archief 1994/04/21, zoeken op 'Zuivelschap'

Systeem van melkquotering is aangeslagen Superheffing werpt vruchten af

GIESENBURG - Het is alweer tien jaar geleden dat de melkveehouderij op haar achterste benen stond. De Europese boeren kregen per 1 april 1984 een productiebeperking opgelegd, omdat de koelhuizen en opslagplaatsen uitpuilden van de zuiveloverschotten. Na tien jaar is het stelsel van melkquotering, inclusief de superheffing, niet meer weg te denken. Sterker nog, het systeem nu afschaffen, zou onder de melkveehouders een storm van protest teweegbrengen.

Het plan om de melkproductie in de toen nog Europese Gemeenschap aan banden te leggen, ontstond onder invloed van de alsmaar groeiende zuiveloverschotten. De EG garandeerde zuivelproducenten een minimumprijs, wat tot gevolg had dat de koelhuizen uitpuilden met boter en de melkpoedervoorraad tot enorme proporties was uitgedijd. "Er moest iets gebeuren. Achteraf kunnen we stellen dat de superheffing de minst slechte oplossing is geweest. Ondanks - sommigen zeggen dankzij - maar ik zeg ondanks de superheffing hebben we onze inkomenspositie kunnen handhaven en zelfs verbeteren", zegt melkveehouder Jan de Groot uit Giessenburg.

De Groot is directeur van een BV, waarvan een melkveebedrijf met bijna twee miljoen kilo melkquotum deel uitmaakt. Met zo'n bedrijfsomvang kun je de Giessenburger moeilijk als een doorsnee melkveehouder bestempelen, maar als vice-voorzitter van de in West-Nederland gezaghebbende landbouworganisatie WLTO weet hij wat de boeren beweegt en bezighoudt.

„Ik praat als bestuurder globaal”, zegt De Groot, als hij in gematigd positieve zin het systeem van melkquotering aan een beschouwing onderwerpt. "Maar op bedrijfsniveau zijn er natuurlijk schrijnende gevallen. Er zijn veel boeren afgefallen, omdat ze niet aan de voorwaarden voldeden. Als een bedrijf gedwongen moet stoppen, is dat een afschuwelijk familiedrama. Na al die jaren blijft een aantal boeren zwaar gefrustreerd. Ik word ook regelmatig gebeld door een boer die van mening is dat de superheffing zijn bedrijf kapot heeft gemaakt."

Verzet

Rond de invoering van de melkquotering april 1984, waarbij elke lidstaat van de EG een afgepast produktievolume kreeg toegewezen, was er veel verzet. Boeren vreesden een daling van hun inkomen als ze met hun melkproductie niet verder mochten groeien. De Groot: "Wat met name de acceptatie van de melkquotering heeft bewerkstelligd, is dat zich door de quotering een enorme verlaging van de kosten heeft gemanifesteerd. Dat wil zeggen dat de lagere opbrengst werd gecompenseerd door een verlaging van de kosten".

De melkquotering heeft het afgelopen decennium tientallen wijzigingen ondergaan. Steeds bleken er weer nieuwe bepalingen nodig om een witte vlek in de regelgeving af te dekken of een nieuw ontdekte maas te dichtten. Een van de belangrijkste items in de discussie is steeds de waardering van de produktierechten geweest. Boeren die ondanks de quotering wilden uitbreiden waren bereid geld neer te tellen om produktierechten (kilo's melk) van collega's over te kopen.

De Groot: „Zo zijn er heel wat boeren warm gesaneerd. Omdat ze zomaar vier gulden voor een kilo melk konden krijgen, was het erg aantrekkelijk voor boeren zonder opvolgers, om er-

mee te stoppen”. Tegelijkertijd ontstond het fenomeen leasemelk, melkrechten die voor een kortere periode aan een collega-boer worden verhuurd. De geldelijke waardering van melkproduktierechten had ook haar keerzijde. „Het was niet langer mogelijk om een bedrijf van de grond af op te bouwen. Dat idee was in een klap over. Want je hebt geen melkquotum om mee te beginnen. Er zijn wel allerlei constructies bedacht om melkquotum binnen de familie over te dragen. Veelal vindt er een deel schenking plaats. Als je alles in hard geld moet uitdrukken, kan een jonge boer nooit het ouderlijk bedrijf overnemen. De quotumwaarde kan dus een belemmering zijn voor een bedrijfsovername”, aldus De Groot.

Bewuste keuze

De WLTO-voorman vervolgt: „Tegen jonge boeren zeg ik altijd: ‘ik zou me schamen als ik alles voor niks zou krijgen’. Het moet voor een jonge boer ook een uitdaging blijven om een bedrijf te beginnen. Het boeren wordt zakelijker. Als je vandaag de dag boer wordt, moet het een heel bewuste keuze zijn. Het overnemen van het bedrijf, omdat je vader nu eenmaal een bedrijf hebt, is voorbij. Je moet heel lang met heel zware financiële lasten kunnen omgaan. Een jonge boer moet een goede opleiding hebben en het ondernemersrisico aandurven”.

De verhandelbaarheid van quota heeft ervoor gezorgd dat bedrijven met voldoende financiële armslag verder konden groeien. Deze trend zal zich voortzetten, zo verwacht De Groot. „Er zal waarschijnlijk een nog sterkere selectie van goede en minder goede bedrijven ontstaan. Boeren die het lef hebben gehad om melk aan te kopen, doen het blijkbaar toch iets beter dan hun collega’s. *Campina Melkunie* meldde pas dat de gemiddelde leverancier goed is voor 288.000 kilo melk. Ik verwacht dat dat de komende jaren zal groeien naar 350.000 tot 400.000 kilo.” „Maa”, zo relateert De Groot deze opmerking, „uiteindelijk is niet de omvang van het bedrijf bepalend maar de kwaliteit van de ondernemer. Ook factoren zoals mechanisatie en beschikbaarheid van arbeid spelen een rol. Er zijn boeren die met minder melk meer weten te vermarkten, bij voorbeeld op een zuivelboerderij. Door een iets betere kwaliteit en lagere veeartskosten weten ze dan toch een beter resultaat te boeken.”

Minimaal

De melkquotering zelf staat momenteel niet ter discussie. Het stelsel van melkquotering zal minimaal nog tien jaar functioneren, zo wordt algemeen verwacht. Veehouder De Groot vindt dat de melkquotering moet blijven. „Europees gezien is het systeem zo aangeslagen dat het buiten de werkelijkheid is om het nu op te heffen.”

Wel gaan er steeds meer stemmen op de waarde van de melkrechten (nu ongeveer vier gulden per kilo) te beperken. De Groot kiest voor een vrije verhandelbaarheid, zij het dat een lagere quotumprijs zijn voorkeur heeft met het oog op de noodzaak van andere investeringen. Het verhuren van melkrechten wil iedereen handhaven.

Met het oog op de boer

Jubileum zonder feest 10 jaar superheffing

door Joop Boertjens

Het was een jubileum zonder ophef. Geen toespraken, geen bloemen. Toch was het op 2 april precies tien jaar geleden dat na lange, heftige en vaak vruchteloze discussies, de superheffing in de melkveehouderij werd ingevoerd. Vanaf die datum werd in alle tien landen van de toenmalige Europese Gemeenschap de melkproductie fors aan banden gelegd.

Als een dreun trof de superheffing de melkveehouderij en de zuivelindustrie. De Nederlandse melkveehouders mochten niet meer dan twaalf miljoen ton melk zonder heffing leveren aan de zuivelfabrieken. Per bedrijf moest de produktie met bijna negen procent terug. Iedere veehouder kreeg precies afgemeten zijn quotum. Over het meerdere moest een „boete” van 75 procent worden betaald.

Furieus waren de reacties van de melkveehouders en hun organisaties. De dynamiek werd uit de sector gehaald, de toekomst van de fabrieken werd in de waagschaal gesteld en er was op grote schaal sprake van kapitaalvernietiging. Immers, niet alleen op het boerenbedrijf kwam er een overcapaciteit, die direct tot uitdrukking kwam in de leegstaande stallen. Ook de verwerkende en toeleverende industrie raakte van de ene dag op de andere in de zorgen. Veel van de gesignaleerde problemen hadden te maken met de plotselinge en onverwachte invoering³ van de superheffing. Boeren die al vele jaren vóór 1984 hun melkproductie hadden gestabiliseerd, voelden zich - terecht - niet verantwoordelijk voor het Europese overschottenprobleem. Anderen werden op grote achterstand gezet doordat privéomstandigheden of tegenslagen op het bedrijf hun produktie tijdelijk had gedrukt.

Toch is, los van die individuele knelgevallen, het beeld van tien jaar superheffing beslist niet negatief. In de eerste plaats heeft de superheffing een einde gemaakt aan de geldverslindende boterbergen. In 1984 produceerde Europa een kwart meer melk dan er werd geconsumeerd. Doordat de Europese produktie sinds 1984 stabiel bleef op zo'n 110 miljoen ton en het verbruik geleidelijk toenam, is de overproduktie nu teruggebracht tot 10 procent.

Is de angst van velen in de melkveehouderijsector, dat de superheffing de vooruitgang zou blokkeren achteraf terecht geweest? Nee, bepaald niet. In heel Europa is de melkprijs in de laatste tien jaar stabiel gebleven. De hoeveelheid melk, geleverd aan de fabrieken, bleef in Europa stabiel. Nederland, dat vanaf het begin als grootste boosdoener van de overproduktie werd aangewezen, moest het meest aan quotum inleveren.

Prijs en hoeveelheid melk bleven tussen '84 en '94 dus redelijk constant, maar voor de aantallen melkkoeien en veehouders geldt dat beslist niet. In de eerste jaren vanaf '84 zien we in de landen om ons heen het aantal melkveehouders veel sterker teruglopen dan in Nederland. Dat komt ongetwijfeld doordat Nederland al zeer gespecialiseerd was op melkveehouderij, terwijl elders nog veel gemengde bedrijven waren, waar de veestapel na invoering van de superheffing werd afgestoten. Vanaf '87 vindt in heel Europa een versterkte schaalvergroting plaats. Sinds de superheffing is in Nederland een kwart van de melkveehouders ermee gestopt.

---

3 Niet juist, men had het jaren daarvoor al – kunnen – zien aankomen! (ZHN.)

Minder boeren en minder koeien produceren nu dezelfde hoeveelheid melk als voorheen. Wat voor de produktie geldt, geldt grosso modo ook voor de verwerking. Minder fabrieken en hogere produktiviteit per werknemer, betekenden ook bij de verwerking een uitstoot van personeel. In Noord-Nederland heeft de superheffing op de boerderijen en in de zuivelindustrie tienduizenden banen gekost.

Tien jaar superheffing is dus een jubileum met gemengde gevoelens. Minder banen, hogere produktiviteit per werkende en per koe en geen boterbergen meer. Maar ook het einde van de groeimogelijkheden in de melkveehouderijsector. **Dat leidde tot woekerprijzen voor quota,** waardoor voor nieuwkomers en opvolgers de toegang tot de produktie wordt bemoeilijkt. **Voor de beëindigers betekent de verkoop van hun quotum een warme sanering, waar veel collega's uit andere bedrijfstakken terecht jaloers op zijn!**

Provinciale Zeeuwse Courant, 1994-09-09

Produktschap zuivel blijft zelfstandig ⁴

RIJSWIJK (ANP) - De produktschappen voor Vee en Vlees, Pluimvee en Eieren, en Zuivel hebben hun plannen om samen te gaan in de ijskast gezet, samensmelting levert geen meerwaarde op, aldus de schappen. Samenvoeging van de drie tot één produktschap voor de xxx-lijke sector is al jaren onderwerp van gesprek. Volgens een advies van een organisatiebureau levert het momenteel echter weinig voordeel op.

De secretariaten van de produktschappen voor *Vee en Vlees*, en *Pluimvee en Eieren* zijn vorig jaar al samengegaan. Het te Rijswijk gevestigde *produktschap voor Zuivel*, waar xxx mensen werken, blijft nu zelfstandig.

Leeuwarder Courant 1994-10-08

Ook MAP Kaf en Koren

Melkrobot viert tweede lustrum, maar koe blijft weerbarstig

KAF en KOREN WILLEM STEGENGA

DE MELK ROBOT, de revolutie van de melkput, bestaat deze dagen tien jaar. Echter nog steeds als experiment en niet als vast onderdeel van de uitrusting van de vooruitstrevende boer. De oorzaak is even simpel als natuurlijk: de koe wil er nog niet aan.

In het begin van de jaren tachtig ontstond plotseling het idee het melken verder te vergemakkelijken. De melkmachine was de eerste stap geweest, de robot moest de volgende worden. In Wageningen hield men zich bezig met de vraag hoe al het menselijk handelen door een machine zou kunnen worden vervangen, op de praktijkschool in Oentsjerk zagen de leraren Roelof Middel en Rinke Oenema dat niet zitten. Zij waren worstelend bezig met een ander systeem.

Een apparaat dat van de zijkant onder de uier zou worden geschoven was hen te riskant.

---

4 Slecht leesbare versie – mogelijk komt er een betere!

Vooraf vaarzen trappen altijd. De geit bracht hen op een ander idee. Die wordt van achteren gemolken en waarom zou dat geen oplossing bieden voor de verdere automatisering van het melken van koeien'?

De beide leraren bedachten dat de koe wat wijdbeens moest staan. Dan bleef dat trappen wel achterwege. Er kwam derhalve een aanpassing in de melkstal en langzamerhand werd het idee vervolmaakt.

Op tal van andere plaatsen werd eveneens gestoeid met de melkrobot. Fabrikanten van melkmachines begonnen er zich voor te interesseren, prototypes haalden de landbouwbeurzen van Zuidlaren en Amsterdam. Octrooien werden aangevraagd, kortom de zaak leek aan het eind van de jaren tachtig in een stroomversnelling te komen. Het kon niet lang meer uitblijven, de melkerij stond aan de poort van een geheel nieuwe periode.

Die poort is nog steeds niet opengegaan. Op de Waiboerhoeve in Lelystad, de proefboerderij voor de melkveehouder, experimenteert men al een paar jaar met twee verschillende melkrobots, maar nog steeds durft men ze niet los te laten op de echte praktijk.

Van de honderd keer gaat het negentig keer goed, zegt Middel. En dat is te weinig. Je moet het aantal mislukkingen beperken tot een procent, niet meer. Waren de problemen nu maar tot een en hetzelfde euvel terug te voeren, dan was er nog enig zicht op, maar het zijn steeds weer nieuwe en zeer uiteenlopende moeilijkheden waar men op stuit.

De koe stelt de uitvinder en de uitvoerder van het idee nog steeds voor te grote problemen.

Middel: „Ze bewegen op momenten dat ze niet zouden moeten bewegen. Ze hoesten op ogenblikken dat dat niet van pas komt en ze vertonen een eigen gedrag dat niet goed aansluit bij de melkrobot.”

Een van de laatste methoden die nu op het systeem wordt losgelaten is de camera-techniek.

Op die manier moet het toch mogelijk zijn de spenen zonder haperingen in de melkbekers te laten glijden. De verwachtingen zijn hoopvol.

Middel ziet het redelijk ontspannen aan. Van de zeven fabrikanten die er in de loop van de jaren aan zijn begonnen, hebben ondertussen weliswaar vier afgehaakt, maar toch: „Het systeem komt er wel. Nog een paar jaar doorzetten en dan komt-ie. Weliswaar met een grotere vertraging dan wij hadden verwacht, maar hij komt. Wat wij beslist niet willen is dat er sensoren worden aangebracht. In een melkput vliegt van alles rond aan gier- en mestdeeltjes en dat is funest voor sensoren.”

Het zou natuurlijk prachtig zijn als in Friesland de victorie zou beginnen. Net in een tijd dat er zich toch wat wolkjes aan de doorgaans heldere hemel van de melkveehouderij vormen, is een uitvinding van een revolutionair systeem voor een provincie, die bekend staat als hét melkgebied bij uitstek, een welkom visitekaartje.

Eigenlijk had je verwacht dat juist de melkrobot zou zijn uitgevonden in het land van de onbegrensde mogelijkheden, de Verenigde Staten. Ze weten er daar nog niets van, aldus Middel.

Geen wonder, zo voegt hij eraan toe. De boeren in Amerika kunnen beschikken over goedkope arbeidskrachten die legaal dan wel illegaal uit Mexico komen.

Gemakzucht remt innovaties.

Middel weet als geen ander dat de robot hem en zijn collega-uitvinders geen fortuinen zal opleveren. „Dan had ik de paperclip moeten hebben uitgevonden. Als je de industriële geschiedenis erop naleest weet je dat je van het uitvinden van grote systemen niet rijk wordt. Kijk maar naar degenen die destijds aan een vliegtuig zijn begonnen.”

Diezelfde geschiedenis leert ook dat ontwikkelingen niet door frustraties worden tegengehouden, hooguit 'even' opgehouden. Hoogte - en dieptepunten hebben elkaar vrijwel altijd afgewisseld bij het ontstaan van revolutionaire systemen. Het is nooit van een leien dakje gegaan.

Als de verwachtingen van Middel en de zijnen worden bewaarheid dan nog zal niet elke boer straks automatisch melken. In de eerste plaats zullen er altijd boeren blijven die een paar keer per dag contact met hun koeien willen hebben. Dat zijn de echte melkers.

Daarnaast wordt de markt beperkt door het stelselmatig uitdunnen van het veehoudersbestand. Per jaar verdwijnt er 3 tot 4 procent van de boeren. Er zijn er nu nog 45.000. Als een op de tien een melkrobot aanschaft is dat veel en dan moet het systeem ook nog niet veel duurder worden dan f200.000.

Voor alles zal echter de koe robot-minded moeten worden. Middel is leraar. Hij vergelijkt de koe met een klas kinderen die worden geconfronteerd niet een nieuwe docent. Ze willen hem uitproberen. De koe vertoont datzelfde gedrag in haar confrontatie met de robot. Toch wel een geruststellende gedachte dat de pure natuur nog zo'n invloed heeft in een technische wereld.

Leeuwarder Courant 1994-11-02

‘Prijs melkquom wordt helft lager’

URETERP - De prijs van het melkquotum zal naar verwachting binnen niet al te lange tijd met de helft dalen, van f4 per kilogram naar f 2. Leo Melse, voorzitter van de Bond van Landpachters en Hypotheekboeren, verwacht dat deze daling een logisch gevolg zal zijn van de huidige ontwikkelingen in de melkveehouderij, zo zei hij gisteren in Ureterp.

De melkprijs zal volgens hem als gevolg van de GATT-overeenkomst, die in de tweede helft van volgend jaar in werking treedt, met een cent of vijftien per kilogram dalen en uitkomen op zo'n 65 cent per kilogram. Dat houdt in dat alleen boeren met een flink quotum kans hebben de slag te overleven.

Zij zullen echter niet of nauwelijks in staat zijn nog te investeren in melkquotum. Dat houdt automatisch in dat de quotumprijs daalt. Bovendien zal de lust tot het kopen van quotum worden getemperd door het dreigende afkomen van het quotum bij overdracht.

Melse zei niks te voelen voor een afoming van 50 procent bij overdracht. Die 50 procent zou dan in een centrale pot komen die jaarlijks over alle boeren zou worden verdeeld. Hij acht de mogelijkheid aanwezig dat de overheid dan op een gegeven moment zal ingrijpen en het aldus verkregen quotum zal gebruiken voor structuurbeleid. Melkarme gebieden zouden bevoordeeld kunnen worden onder druk van de politieke partijen. Met een afoming van 10 procent heeft hij minder moeite. Op die manier kan er een buffer worden opgebouwd, die kan worden aangesproken wanneer ‘Brussel’ weer eens een korting wil doorvoeren.

.....

Ingezonden: 'Superheffing'

De landbouwcommissie van de JOVD afd. Noord-Groningen heeft haar ongenoegen uitgesproken tegen het recente besluit van de Europese raad om Italië en Spanje een deel van de superheffing kwijt te schelden.

Alle landen in de Europese Unie hebben de afgelopen jaren hun superheffing afgedragen, behalve Italië en Spanje.

Dit heeft er in geresulteerd dat beide landen een achterstallige betaling opbouwden van ongeveer 9 miljard gulden. Toen de begroting van de E.U. echter sluitend gemaakt moest worden, bleken Italië en Spanje niet aan hun verplichtingen te willen voldoen. Sterker nog, ze blokkeerden de E.U.-begroting mits er geen kwijtschelding plaatsvond.

Deze vorm van chantage leidde er toe dat door een compromis de helft van de superheffing werd kwijtgescholden. Resultaat: de belastingbetaler moet het gat in de begroting dichten. (Nederland ongeveer 210 miljoen gulden)

Het moge duidelijk zijn dat de belastingbetaler zijn beurs door deze praktijken niet mag worden aangetast.

De beste weg om herhaling te voorkomen is het inhouden van subsidiegelden welke aan Italië en Spanje verstrekt worden.

KLOOSTERBUREN,
FOLKERT VAN DER ZEE